

2019 – XIII. évfolyam 1. szám

LIGA Harsóna

A Független Szakszervezetek Demokratikus Ligájának lapja

közszolgáltatás,
közüzem, köztulajdon

Közszolgáltatás, közüzem, köztulajdon

NAPJAINK EGYIK VITATOTT KÉRDÉSE A KÖZSZOLGÁLTATÁSOK ÜGYE. A TÁRSADALOM TAGJAI, MINT FOGYASZTÓK – SOKSZOR JOGGAL – AZT ÉRZIK, HOGY E MÖGÖTT EGY SZÚKULÓ TARTALMÚ, UGYANAKKOR EGYRE DRÁGÁBB ÉS EGYRE KIFOGÁSOLHATÓBB SZÍNVONALÚ SZOLGÁLTÁSHALMAZ ÁLL. EZZEL PÁRHUZAMOSAN AZT IS LÁTJUK, HOGY AZ ÁLLAMI SZEREPVÁLLALÁS VISSZASZORULÓBAN VAN, EGYRE TÖBB SZOLGÁLTATÁS VÁLT

„ÁLDOZATÁVÁ” A LIBERALIZÁCIÓNAK, SOK ESETBEN A PRIVATIZÁCIÓNAK. MÍG EGYES ESETEKBE VALÓBAN TAPASZTALHATÓ A VERSENY ÁLDÁSOS HATÁSA (TELEKOMMUNIKÁCIÓ), ADDIG MÁS ESETEKBE A FOGYASZTÓ, ILLETVE A SZABÁLYOZÁS KÉNYTELEN ÁDÁZ HARCOT VÍVNI (ÁLLAMI ÉS/VAGY PIACI) MONOPÓLIUMOKKAL.

Az Európai Unióba való belépésünk ezt a folyamatot felgyorsította, ugyanakkor az is érzékelhető, hogy maga a Közösség is leginkább csak az elmúlt időszakban szembesült azzal, hogy miként kell és lehet az egységes piac követelményeit, így a versenyjogi szabályozást is, ezen a területen érvényesíteni. A hazai közvélemény mindazonáltal leginkább azzal a kihívással szembesül, hogy a szűkülő költségvetési mozgástér mellett miként lehet finanszírozni az egyes közszolgáltatásokat, mi ebben az állam, a közösség, és mi az egyes fogyasztó kötelessége. Jól látható az is, hogy sok esetben ellentmondásos a szolgáltatásokhoz való hozzáférés feltételrendszere (különös tekintettel a jelentős és kirívóan igazságtalan, szinte minden közszolgáltatásban megtalálható területi különbségekre), ezek ár-költség viszonya, továbbá a közszolgáltató vállalkozások, a közüzemek működése. Az elmúlt időszakban egyes területek kiemelkedő fontosságára a közvélemény, de nem utolsó sorban a politika is (lásd Pécs) egyre inkább „rátalál”, ezek közé tartozik a vízközmű vagy a vízkészletekkel való gazdálkodás fontossága. Remélhetőleg ez utóbbi tekintetében még nem vagyunk behozhatatlan késésben.

A szakszervezetek világszerte kifejezetten érdekeltek a közszolgáltatások fenntartásában, ennek állami, közösségi ellátásában, és általában hevesen ellenzik mind a liberalizációt, mind a privatizációt. Jellemző az is, hogy a szervezettség messze az átlagon felüli ezen a területen. Fogyasztóként ugyanakkor differenciáltabban közelítik meg ezt a kérdést, konfliktus esetén nem ritkán még a társadalmi szolidaritás is csorbát szenved, nem utolsósorban amiatt, hogy téves, vagy hiányos információk állnak rendelkezésre. A munkavállalók helyzete hagyományosan jobb a közüzemekben, mint a versenyszférában, azaz védettebb pozíciókkal rendelkeznek, ami jelentheti egyes esetekben magát a többé-kevésbé privilegizált közalkalmazotti státuszt, de megjelenik ez akár fokozott büntetőjogi védelemben is.

A szakszervezetek általában hevesen ellenzik mind a liberalizációt, mind a privatizációt

Konföderációnk jelentős pozíciókkal rendelkezik a közszolgáltatások területén. Gyakorlatilag alig van olyan terület (ilyen a helyi érdekű közszolgáltatás), ahol ne lennénk jelen.

A Liga Harsona szerkesztői ebből a megfontolásból döntöttek úgy, hogy egy tematikus számot szentelnek ennek a kérdésnek. Megpróbálunk ezen belül részben egy általános keretet adni, másrészt egyes konkrét területek (ágazatok) bemutatásával segíteni az eligazodást.

LÁSSUK ELŐSZÖR IS AZT, HOGY MIT TEKINTHETÜNK EGYÁLTALÁN KÖZSZOLGÁLTÁSNAK. EBBEN SEGÍTSÉGET NYÚJTANAK AZ EU KÜLÖNBÖZŐ DOKUMENTUMAI.

A szolgáltatások egyes típusainak pontos meghatározását a Bizottság „**Általános érdekű szolgáltatások Európában c. (2001/C 17/04) számú Közleménye**” tartalmazza (a közösségi jog ugyanis korábban csak általános gazdasági érdekű szolgáltatásokat említett), amely szerint létezik az általános érdekű szolgáltatások kategóriája, mely kifejezés olyan piaci vagy nem piaci szolgáltatásokat takar, amelyeket a hatóságok általános érdekűnek és meghatározott közszolgáltatási kötelezettség hatálya alá tartozónak minősítenek.

Az EU-n belül napjainkban az általános érdekű szolgáltatások körébe tartozó közszolgáltatások listája körülhatárolatlan. Pillanatnyilag a közösségi jog álláspontja az, hogy a közszolgáltatások körének meghatározása a tagállamok feladata.

Az általános gazdasági érdekű szolgáltatások köre a Szerződés 86. cikkében olvasható, és olyan piaci szolgáltatásokra vonatkozik, amelyeket a tagállamok meghatározott közszolgáltatási kötelezettségek hatálya alá helyeznek az általános érdek kritériuma alapján. Ez általában a közlekedési hálózatokra, az energiaszolgáltatásra, víz- és gázellátásra és a hírközlésre terjed ki (ezeket gyakran hálózatos szolgáltatásoknak nevezik).

A hálózatos szolgáltatások esetében (víz, gáz, villany) jellemző, hogy megkülönböztethető az alaphálózat (regionális vízművek, magas feszültségű alaphálózat, országos jelentőségű gáztároló és gerincvezeték) és az ezekből táplálkozó helyi szolgáltatók rendszere. Ezek egymástól jellemzően eltérő szervezeti és tulajdoni formában tevékenykednek.

A közszolgáltatások jellemzője ezek egyetemes (univerzális) jellege. Az egyetemes szolgáltatókat általában a szabályozás keretében kirótt univerzális (egyetemes) szolgáltatási kötelezettség terheli. Ez a kötelezettség alapvetően költ-

A közszolgáltatások jellemzője ezek egyetemes (univerzális) jellege.

ségalapú, azaz az ellátásra csak „ésszerű” keretek között (kötött tarifarendszerben, költség-ellenőrzéssel, korábban keresztfinanszírozás mellett) lehet kötelezni a szolgáltatókat (legtöbbször monopóliumokat).

Az „egyetemes szolgáltatás” meghatározása és garantálása biztosítja a rendelkezésre álló szolgáltatások folyamatos hozzáférhetőségének és minőségének fenntartását minden felhasználó és fogyasztó számára azon folyamat során, amikor a monopol-szolgáltatásnyújtást nyíltan versenyző piacok váltják fel. **A nyílt és versenyző piaci környezetben (pl. távközlés) az „egyetemes szolgáltatást” a meghatározott minőségű szolgáltatások minimális csomagjaként határozzák meg, amelyhez valamennyi felhasználó és fogyasztó hozzáfér az egyedi nemzeti feltételeknek megfelelően, megfizethető áron.**

A közszolgáltatások egyik kulcskérdése pontosan ez utóbbi gondolatban fogható meg legmarkánsabban, azaz a mindenki számára történő hozzáférés biztosítása, vagy más kifejezéssel a rendelkezésre állás.

Közszolgáltatásként tehát azokat a tevékenységeket említhetjük, amelyeknél azon túl, hogy nagyszámú fogyasztóval találkozunk, az állam a javak előállításában, a szolgáltatások finanszírozásában, vagy a piac szabályozásában valamilyen formában szerepet vállal. A részvétel mértéke és formája szolgáltatásonként változik. Ahol a szolgáltatás biztosítása nagyméretű hálózatokat igényel és természetes monopólium elemek is fellelhetők, az állam szerepe elsődlegesen a piaci tökéletlenségek kiküszöbölésében jelentkezik. Ezt a feladatot az állam gyakran a szolgáltatás előállításának vagy a szükséges kapacitások biztosításának közvetlen ellenőrzésével látta el, azaz állami – sokszor állami tulajdoni – keretek között szervezte meg a közszolgáltatást. A nagy szolgáltató szervezetek privatizációjának térhódításával, a magántőke megjelenésével, a kapacitásbővítésekre, beruházásokra is fedezetet nyújtó tarifák kialakításával a feladatok módosultak, a

hangsúly az árak és a szolgáltatások ellenőrzésére, szabályozására tevődött át. **Ezek közül üdítő kivétel, hogy a regionális vízművek privatizációját sikerült megakadályozni, melyben nem kis része volt az érintett ágazati szakszervezetnek.**

Más szolgáltatás-típusoknál, ahol az igénybevétel fogyasztó felé történő közvetlen elszámolása lehetetlen – például közigazgatás, igazságszolgáltatás, honvédelem –, az állam a fogyasztók nevében eljárva, adókból vásárolja meg ezeket a szolgáltatásokat, illetve maga is részt vesz ezek előállításában. Az egészségügyi szolgáltatásoknál – bár sok országban a szolgáltatás magánkézben van – az állam megint csak megrendelőként jelentkezik a piacon, akár a lakosság egészének vagy bizonyos rétegeinek vásárolva szolgáltatásokat. Ezeknél a szolgáltatás-típusoknál is szembe kerülhetünk jelentős piaci problémákkal, de az állami részvétel sokkal inkább annak tudható be, hogy a szolgáltatások igénybevevői a szolgáltatás nyújtotta előnyöknek sokszor nincsenek teljesen tudatában (pl. kötelező alapfokú oktatás), továbbá **az állam mindenki számára biztosítani kívánja a szolgáltatáshoz való egyenlő hozzáférést.**

Az Európai Unió egyezményei és alapszerződése erőteljesen hangsúlyozza a gazdasági és társadalmi kohézió erősödé-

sének szükségességét, a szolidaritás és az egyenlő bánásmód elvének érvényesülését. Egyre többen vélik úgy, hogy az elérhető áron nyújtott magas színvonalú közszolgáltatásokhoz való hozzáférés az alapvető jogok közé tartozik.

Ez a szempontrendszer érvényesül a piaci körülmények között nyújtott közszolgáltatások (például távközlés, energia-, vízszolgáltatás, közlekedés) körében is.

Ami a közösségi szabályozás jellegét és terjedelmét illeti, a szubszidiaritás és az arányosság elvének megfelelően az Unió a Szerződésben számára megszabott hatáskörön belül és csak a szükséges mértékben avatkozik be (amennyiben viszont egy általános érdekű szolgáltatás gazdasági jellegűnek minősül, akkor rá a belső piaci és a versenyrel kapcsolatos szabályok érvényesek).

A Lisszaboni Szerződés – koherens keretrendszert nyújtva – egy jegyzőkönyvet csatolt az Európai Unióról szóló szerződéshez, amely iránymutatásul szolgál majd a közösségi fellépésekhez és viszonyítási pontként a közigazgatás minden szintje számára. Az uniós szakpolitika alapjául szolgáló közös értékrendszer és az elvek tisztázása révén köztudottabbá, átláthatóbbá és világosabbá teszi az általános érdekű szolgáltatásokkal kapcsolatos közösségi megközelítést. ➔

Ebben rögzíti:

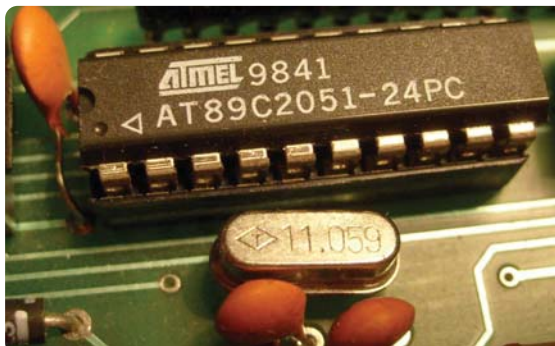
- a nemzeti, regionális és helyi hatóságok alapvető szerepét és széles mérlegelési jogkörét a tekintetben, hogy a felhasználók igényeihez a lehető legközelebb álló módon hogyan gondoskodjanak az általános gazdasági érdekű szolgáltatások nyújtásáról, más által való ellátásáról, illetve megszervezéséről;

- a különböző, általános gazdasági érdekű szolgáltatások sokféleségét, valamint a felhasználók igényei és preferenciái közötti különbségeket, amelyek földrajzi, társadalmi és kulturális különbségekből eredhetnek;

- a magas minőségi szintet, magas fokú biztonságot és megfizethetőséget, az egyenlő bánásmódot, valamint az egyetemes hozzáférés és a felhasználói jogok előmozdítását.

Az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokhoz való hozzáférés az Európai Unió Alapjogi Chartájában elismert jog. Ez magában foglalja a férfiakkal és nőkkel szembeni egyenlő bánásmódot és a hátrányos megkülönböztetés minden formájával szembeni küzdelmet az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokhoz való hozzáférés területén. Amikor egy közösségi ágazat-specifikus szabály az „egyetemes szolgáltatás” elvén alapszik, akkor megalapozza mindenki jogát bizonyos, lényegesnek tartott szolgáltatásokhoz való hozzáférésre, és a szolgáltatásnyújtók számára a definiált szolgáltatások meghatározott feltételeknek megfelelő kínálatának kötelezettségét írja elő – ideértve a teljes területi lefedettséget és a megfizethető árat.

Sajátos helyet foglalnak a közszolgáltatásokon belül a szociális szolgáltatások. Az alkalmazandó közösségi jog értelmében nem képeznek külön jogi kategóriát az általános érdekű szolgáltatásokon belül, azonban mégis kü-

lönleges szerepet töltenek be, mint az európai társadalom és gazdaság pillérei. Különleges szerepük elsősorban abból adódik, hogy a Közöség számos alapvető célkitűzéséhez és értékéhez – például a magas foglalkoztatottsági és szociális védelmi szint, az emberi egészség védelmének magas szintje, a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség vagy a gazdasági, társadalmi és területi kohézió – járulnak hozzá. Sajátos jellegük hátterében azonban ugyancsak ott van az általuk ellátandó szükségletek alapvető volta, amelyek kielégítésével olyan alapvető jogok alkalmazását biztosítják, mint az emberi méltósághoz és a személyi sérthetlenséghez való jog.

Ez az a terület, amely hagyományosan állami, illetve közösségi funkcióként jelentkezik, azonban az elmúlt időben jellemzővé vált a szociális feladat részleges vagy teljes hatáskör-átruházása, illetve irányítása a magán- és közszféra közötti partnerség keretében (PPP). Ezekben az esetekben a hatóság dönthet úgy, hogy egy általános érdekű szociális feladat külső szervezet általi elvégzéséhez kapcsolódó költségeket ellentételezi. Hazánkban különösen az egészségügy területén vált jellemzővé ez a tendencia. **E pénzügyi ellentételezés célja, hogy kiegyensúlyozza a feladat teljesítéséből származó terheket, amelyek kizárólag a piac szempontjait betartó vállalat esetében nem merülnének fel.**

➤ A támogatások nyújtása során mindazonáltal figyelemmel kell lenni a közösségi szabályozásra (EKSZ 87. cikk), az állami támogatások megengedhetőségére, azon belül is a közszolgáltatások ellátásának finanszírozására.

A közszolgáltatások vonatkozásában kétségtelenül a legnagyobb kihívást a liberalizáció jelenti. A szolgáltatások liberalizációja lehetőségeket és fenyegetéseket is jelenthet a fogyasztók számára.

Két évtizeddel ezelőtt ezeknek a szolgáltatásoknak a többségét egész Európában államilag ellenőrzött vagy birtokolt monopóliumok nyújtották. Számos egyéb cél mellett a kormányzatok kötelessége volt a szolgáltatások fogyasztókhoz történő eljuttatása, az árak befolyásolása. A kormányok többsége ezeket a monopóliumokat támogatásban részesítette, az árakat rendeletileg szabályozta. Ez a politika segített abban, hogy minden fogyasztó hozzáférjen az alapvető szolgáltatásokhoz.

Az ide tartozó szektorok ma alapvető változásokon mennek keresztül. A változások kiváltó okai között kiemelkedő szerepe van a technikai fejlődésnek, a globalizációnak és a liberalizációnak. Az államilag ellenőrzött vagy birtokolt vállalatokat folyamatosan privatizálják, az ágazatok piacaira egyre több új vállalkozás lép be és egyre több jogszabály igyekszik érvényt szerezni a tisztességes verseny követelményeinek. Jelentős változások zajlanak mind a verseny, mind a tulajdonviszonyok terén. A verseny lehetőségeit némileg korlátozza az a tény, hogy az ide tartozó ágazatok jelentős részében valamilyen mértékben szerepet játszanak a természetes vagy technikai monopóliumok. Így például a közlekedési, az energetikai és bizonyos mértékig az audiovizuális

szolgáltatásokban (elosztásban) is versenykorlátozó szerepe van az olyan fizikai infrastrukturális hálózatoknak, mint a kötött pályák, a hidak, a vezetékrendszerek vagy kábelhálózatok. Szembe kell tehát nézni az egyes szektorokban meglévő természetes és technikai monopóliumok korlátozásának kihívásával és az egyes területeket a fogyasztók javára, érdekeiket figyelembe véve kell szabályozni. „Most, hogy a hálózati infrastruktúra (vasúti pályák, telefonkábelek, víz- és gázvezetékek stb.) elválasztható az igénybevevőknek nyújtott szolgáltatásoktól, közelebb kerülnek a versenyfeltételek.” – véli az Európai Bizottság.

Hazánkban köszönhetően az elmúlt két évtized vitatható politikai döntéseinek, a folyamatos költségvetési kényszereknek és nem utolsósorban az uniós liberalizációnak, a közszolgáltatások megítélése ellentmondásos. (Ahogyan azt fentebb megemlítettük, az Országgyűlésben a közelmúltban éles vita után a regionális vízművek összevonása és privatizációja lekerült a napirendről). Általában azt tapasztaljuk, hogy a piacosítás következményeként ezek folyamatosan drágulnak (ez ma már hazánk versenyképességét is jelentősen rontja), ugyanakkor a hozzáférés feltételei romlanak, mindemellett az esélyegyenlőség is gyakran csorbát szenved (oktatás, egészségügy, szociális ellátások). Folyamatosan napirenden van a közszolgáltatások finanszírozása, ennek modell vitái (lásd társadalombiztosítás), miközben ugyanennek társadalmi összefüggései feltáratlanok maradtak. Folyamatosan vita tárgya – többek között – a közösségi közlekedés ráfordításainak ellentételezése, leegyszerűsítve ezt a közüzemek, a „pénznyelők” (MÁV, BKV) gazdálkodásának ellentmondásaira. Mindezt csak tetézi az a polé-

mia, ami a társadalmi újraelosztás arányainak mértékéről, az adók, közterhek jelentős csökkentéséről szól. A politikai erők – lassan kivétel nélkül – az adóterhek csökkentésében vélik megtalálni a növekedés forrását, miközben a fejlett világ jelentős részben a közjavak gyarapítása által (oktatás, egészségügy) jutott előre.

Az általános bevezető után két jellemző közszolgáltatási ágazat, a közösségi közlekedés és a villamosenergia-ipar sajátosságainak és aktualitásainak áttekintésével folytatjuk témánk kibontását, ugyanakkor a jövőben tervezzük más szakmakultúrákat is (távközlés, víz, gáz) vizsgálat tárgyává tenni.

A közösségi közlekedés, „leánykori nevén” tömegközlekedés (közforgalmú közlekedés, kollektív közlekedés) – az általános értelmezés szerint – magában foglal minden közlekedési rendszert, amelyben az utasok nem saját járművekkel közlekednek.

A használatos közlekedési eszközt tekintve ide tartozik:

- helyi (városi és elővárosi) forgalomban a városi autóbusz, a trolibusz, a villamos, a metró (földalatti vasút), a vasút (helyiérdekű vasút),
- helyközi (más szóval: településközi; belföldi és nemzetközi) forgalomban az autóbusz, a vasúti közlekedés, a légi közlekedés és a vízi közlekedés.

Európában az országos személyszállítási szolgáltatás sehol sem működtethető kereskedelmi alapon. A tagállamok illetékes hatóságainak képesnek kell lenniük ezért arra, hogy e szolgáltatások nyújtásának biztosítása érdekében intézkedéseket hozzanak. A személyszállítási közszolgáltatások nyújtásának biztosítása érdekében általuk alkalmazható mechanizmusok a következőket foglalják magukba: kizárólagos jogok biztosítása a közszolgáltatók részére, pénzügyi ellentételezések juttatása a közszolgáltatók részére és a valamennyi szolgáltatóra alkalmazandó, a közszolgáltatás működtetésére vonatkozó általános szabályok meghatározása.

A személyszállítási piac liberalizálása folyamatosan valósul meg, míg a közúti közlekedésben rövideken megnyílik a belső piac, addig a vasúton ez minden bizonnyal hosszabb folyamat (egyelőre csak a nemzetközi forgalomban történt meg a piacnyitás). A Kormány a közelmúltban – a szakszervezetekkel kötött megállapodásnak megfelelően – hosszú távú szerződést kötött a VOLÁN vállalatokkal, amit egyesek támadnak, hivatkozva arra, hogy „a hosszú időtartamra szóló szerződések a piacnak a szükségesnél hosszabb időtartamra történő bezárulásához vezethetnek, csökkentve ezáltal a verseny által gyakorolt nyomás kedvező hatásait” (1370/2007/EK Rendelet).

A vasúti közlekedésben elsősorban a MÁV finanszírozása évek óta a kulcskérdés, amit idén reflektorfénybe állított az IMFnek tett vállalás is, illetve ennek a költségvetés helyzetére gyakorolt hatása („csontváz effektus”). A hétköznapi

kommunikáció ugyanezt a kérdést leegyszerűsíti a MÁV „adófizetők pénzéből” történő finanszírozási következményeire. Ebben a megközelítésben egy dolog marad rejtve, ez pedig pontosan a közszolgáltatási kötelezettség, illetve ennek fentebb írt jellemzői. Aki tehát a közüzem „veszteséges” gazdálkodásáról beszél, nem veszi figyelembe a közszolgáltatás alapvető jellegét, azaz a rendelkezésre állást, a mindenki számára történő hozzáférést stb.

A közösségi közlekedés struktúrájára jellemző, hogy az infrastruktúra kezelése (tulajdonlása) elkülönül a közszolgáltatás operatív végzésétől. A közúton ez egyértelmű, a vasúton viszonylag új jelenséggel állunk szemben (az integrált vasútvállalatok feldarabolása), míg a városi tömegközlekedésben ez részleges (a kötött pályán nincs elkülönülés). Míg az infrastruktúra működtetése tartósan állami tulajdonban marad, addig az operátori tevékenységek tekintetében itthon is elkezdődött a magántulajdonú vállalkozások megjelenése, akár alvállalkozóként (BKV), akár tényleges versenyszereplőként (Orangeways).

A közúti közlekedés liberalizációja elméletileg már megtörtént, az ezt szabályozó 1370/2007-es számú uniós rendelet tavaly december 3-án lépett életbe (a Kormány e határidő lejártá előtt még jogszerűen újította meg a meglévő közszolgáltatási szerződéseket, kitalva ezzel a piacnyitást 4 évvel). A vasúti ágazatban az Európai Parlament 2007.

január 18-i döntésének köszönhetően – konkrét határidő megjelölése nélkül – elna-polódott a belföldi személyszállítási piac megnyitásának lehetősége.

A közszolgáltatás pénzügyi ellentételezése korábban az állam tulajdonosi felelősségének (felelőtlenségének) függvényében alakult, illetve a vasúti közlekedés-

ben – amíg erre lehetőség volt – a keresztfinanszírozás segítségével működött. Ma az említett rendelettel összhangban erre kizárólag közszolgáltatási szerződés alapján van lehetőség (illetve kötelezettség). A közszolgáltatási szerződés: „egy vagy több olyan jogilag kötelező erejű aktus, amely megerősíti az illetékes hatóság és a közszolgáltató közötti megállapodást, amelynek értelmében a közszolgáltatóra ruházzák a közszolgáltatási kötelezettségek hatálya alá tartozó személyszállítási közszolgáltatások kezelését és üzemeltetését” (1370/2007/EK Rendelet).

A helyközi személyszállítási közszolgáltatás és a vasúti pályahálózat működtetésének ellentételezése keretében kerül sor a vasúti és a helyközi autóbuzsós közszolgáltatást nyújtó vállalkozások közszolgáltatásaihoz kapcsolódó költségtérítések (pontosabban a bevételekkel nem fedezett indokolt költségek megtérítésének) teljesítésére. A 2010. évi előirányzat 153,9 milliárd forint, amely közel 20%-kal marad el az előző évi előirányzat mértékétől, köszönhetően az IMF vállalásnak, illetve az ezt biztosító költségvetési megszorításnak. A vasúti közlekedésben ennek következtében kapacitásszű-

kítésre (mellékvonalak bezárására) került sor, de a fővárosi tömegközlekedésre is kedvezőtlen hatásai lesznek a közelmúltban – a közgyűlés által – jóváhagyott kormány és a főváros közötti BKV-szerződésnek. Tekintettel azonban a fentiekben kifejtettekre, előre megjósolható (illetve részben már ma látható), hogy a költségek megtakarítására ezeknek csekély hatása lesz, hiszen egy hálózatos közszolgáltatás esetén egyes fogyasztók lekapcsolása – az általános költségek meghatározó részaránya miatt – a rendszerből alig érzékelhető megtakarítást jelent. Ebből is érzékelhető, hogy a politikai döntéshozók hiányos ismeretekkel rendelkeznek a közszolgáltatások jellegéről.

A közszolgáltatások területén lezajlott változások jellemzője, hogy a korábban különleges, nem piaci jellemzőkkel bíró árukat, szolgáltatásokat különböző mértékben, de ma már egyre inkább a többi áruhoz hasonló, azokkal azonos módon kezelhető, kereskedésre alkalmas termékeknek, szolgáltatásoknak tekintik. Ez a szemléletmód váltás a technológiai változások által leginkább érintett ágazatokban kezdődött (távközlés), majd elérte – többek között – az egyik legérzékenyebb területet, az energiaszolgáltatást is. A hálózatos közszolgáltatásokat övező, korábban uralkodó felfogás szerint az energiaszolgáltatás olyan, a nemzetgazdaságot behálózó stratégiai szerepkörű szervezet volt, amely társadalmi, szociális feladatokat is ellátott. Részben a társadalmi funkció betöltésének ellentételezéseként a szolgáltató vállalatok kizárólagos jogokkal rendelkezettek. Mára ez a helyzet jelentősen megváltozott a liberalizáció, a piacnyitás, a hálózatokhoz való szabad hozzáférés következtében a szétagolt nemzeti piacok összekapcsolása (egységes villamosenergia-piac létrehozása), ezáltal a verseny nemzetközi méretekben történő lehetővé tétele a közösségi politika fő prioritása.

Ez az ellentmondásos folyamat Magyarországon az elmúlt tíz évben zajlott le, aminek következtében hazánk ezen a területen is a liberalizáció terepévé vált.

A villamos

energia szolgáltatás

EGY SPECIÁLIS KÖZÜZEMI KÖZSZOLGÁLTATÁSI TEVÉKENYSÉG, MELY MINDENKI SZÁMÁRA HOZZÁFÉRHETŐ, ÁTLÁTHATÓ ÉS ELLENŐRIZHETŐ – A LEGKISEBB KÖLTSÉG ELVÉT KÖVETŐ – ENERGIAELLÁTÁST KELLENE, HOGY BIZTOSÍTSON. TEVÉKENYSÉGÉT OLYAN TERMÉSZETES MONOPÓLIUMOT ALKOTÓ HÁLÓZATI RENDSZEREN KERESZTÜL VÉGZI, MELY AZ ÖSSZEFÜGGŐ ERŐMŰVI TERMELŐI KAPACITÁST AZ ÜGYNEVEZETT RENDSZERIRÁNYÍTÓ KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL TÖBBSZINTŰ HÁLÓZATON KERESZTÜL JUTTATJA EL A FOGYASZTÓHOZ.

Ez szoros kapcsolatban levő, úgynevezett integrált irányítói, üzemeltetési és fejlesztési feladatokat igénylő egységes szerkezetben működik (mely mára megbontásra került.)

Optimális esetben olyan ár- és tarifarendszert alkalmaz, mely elősegíti az átlátható költségáramos árak alkalmazását, a végfogyasztónál, pedig elősegíti az energiagazdálkodás és az energiatakarékosság közös érdekek mentén történő végrehajtását. Ez a közös érdek pedig a hálózati rendszerfejlesztés és fogyasztói felhasználás összehangolása által valósul meg.

Az előzőekben bemutatott speciális jellemzők megkövetelik, hogy a legmagasabb szintű állami tulajdonosi és szabályozási jelenlét valósuljon meg, mert csak így érvényesíthető az ellátási kötelezettség és a fogyasztói elégedettség.

A közszolgáltatási tevékenységet a villamosenergia-szolgáltatás területén az a piaci modell határozza meg, mely feltételezi, hogy ezen a területen a verseny képes betölteni azt az összetett funkciót, mely az előzőekben kifejtésre került.

Erre a hipotézisre alapult az Európai Unió által kibocsátott ajánlások, direktívák, és törvények szerkezete, tartalma, melyek bonyolult szabályrendszer megalkotása révén az összefüggő tevékenységek – termelés, szállítás, szolgáltatás szétválasztásával teremt új struktúrát, beiktatva a természetes energifolyamat és a fogyasztó közé a kereskedő és kereskedelmi tevékenységet.

Ez az új modell rendkívül bürokratikus szabályhalmazt eredményezett az EU szintjén. Az így megalkotott direktívák törvényi erővel rendelkeznek és átvételük, alkalmazásuk a tagországok területén kötelező.

A hazai villamosenergia-szolgáltatás ezt követi. A villamos energia törvény, a végrehajtási utasítások, árrendeletek, továbbá az egyes tevékenységek végzését biztosító engedély-dokumentációk és a kapcsolódó üzletszabályzatok, kereskedői szerződések összességében több száz oldalas részletes szabályozási ismereteket rögzítenek.

Mindezek a fogyasztók számára szinte átláthatatlanok, különösen igaz ez az ár- és tarifarendszerek területén.

A piaci típusú villamosenergia-szolgáltatási modellben az úgynevezett egymástól elválasztott „engedélyesek” végzik az egy-egy résztvétekenyű szolgáltatást. Ezeket az engedélyeket a villamos energia törvény szerint felhatalmazott Magyar Energia Hivatal adja ki.

Jelenleg Magyarországon 13 termelő (erőművi) engedélyes, 6 elosztó hálózati (áramszolgáltatói) engedélyes, 4 egyetemes szolgáltatói, 1 átviteli rendszerirányítói engedélyes és 56 villamosenergia-kereskedői engedélyes, illetve 8 úgynevezett korlátozott villamosenergia-kereskedői engedélyes jogosult a villamosenergia-szolgáltatás területén tevékenykedni.

Az állam tulajdonosi szerepe a privatizációt követően erősen visszaszorult, jelenleg mind a hat áramszolgáltató alapvetően (főleg német) befektetők tulajdonában van. Az erőművek közül a Paksi Atomerőmű, egyes gázturbinák, és a Vértesi Erőmű nemzeti tulajdonban van. A többi erőmű magán befektetők – német, holland, belga, amerikai – kezébe került, esetenként részleges állami tulajdonnal.

A NEMZETI TULAJDONT KÉPEZŐ MVM ÉS MAVIR TARTÓSAN 100%-BAN ZÁRTKÖRŰ RÉSZVÉNYTÁRSASÁGKÉNT MŰKÖDIK, S JELEN VANNAK EGYÉB ÁLLAMI TULAJDONÚ CÉGEK IS (OVIT, ERBE STB.).

A magyar villamosenergia-szolgáltatás területén összességében a magántulajdon túlsúlya figyelhető meg. Jellemző továbbá a több tulajdonnal is rendelkező cégek esetében a csoportszintű működés.

A szolgáltatások a villamos energia törvény és a kapcsolódó egyéb szabályozások szerint, hálózatsatlakozási, hálózathasználati, kereskedelmi szerződések által biztosítottak. A piacra lépés kötelező, de vannak úgynevezett „egyetemes szolgáltatást” igénybe vevő kis fogyasztók, melyek a korábbi közüzemi szolgáltatási szerződéshez hasonló feltételek szerint vételezik a villamos energiát. A felügyeletet a Magyar Energia Hivatal és az országos Fogyasztásvédő Hivatal látja el.

Valóságos verseny a nagyfogyasztók esetében igen, kisfogyasztók esetében kevésbé alakult ki. A legtöbb kisfogyasztó az áramszolgáltatóból kiszervezett kereskedőnél „vásárol” villamos energiát átláthatatlanul és egyoldalúan szabályozott módon. A „kereskedő-váltás” a beépített akadályok miatt szinte lehetetlen.

A piaci modell kötelező törvényi elrendelése gyakorlatilag a közszolgáltatást, a közszolgáltatási szerződéseket felszámolja. Átmeneti időszakra az úgynevezett „egyetemes szolgáltatást” még lehetővé teszi. A fogyasztónak a jövőben nincs választási lehetősége a verseny és a közüzemi szolgáltatás között.

A költség-ár viszonyok elszakadtak a valóságos hálózati viszonyoktól, a működés tényleges költségeitől. Az árszabályozás kaotikus számla-struktúrákat hozott létre, me-

Mindkét ágazatban jellemző volt az állandó átszervezés...

lyen 11 hatósági árelem szerepel a versenypiaci energiaár mellett. A fogyasztók számára ez követelhetetlen. Ez nem szolgálja az átláthatóságot, a szolgáltatás ellenőrizhetőségét, a fogyasztó érdekét.

A piaci modell keretei között a kereskedők többsége külföldi érdekeltségű, sok közöttük korlátolt felelősségű társaságként működik. A legjelentősebb kereskedelmi forgalom a hat áramszolgáltatói kereskedőnél jelentkezik, melyek alapvetően külföldi tulajdonban vannak. Hazai vállalatok a szükséges műszaki-gazdasági feltételek, kapcsolatok hiánya miatt versenyhátrányban vannak.

A villamosenergia-szolgáltatás erőltetett privatizálása, a neoliberais gazdaságpolitikának megfelelően gyorsított ütemben folytatódik, lényegében befejeződött. Az EU-ban ugyanakkor fél éve adták ki a 3. sz. módosított liberalizációs irányelveket, mely mutatja az elv hibáit is. Ez az út járhatatlan, a világ-gazdasági válság erről tanúskodik. A villamosenergia-szolgáltatás közüzemi szolgáltatás keretei között lenne leghatékonyabban biztosítható.

A fogyasztók esélyegyenlősége a piaci modell keretei között nehezen biztosítható. A nagyfogyasztó mozgástere nagy, a kicsié kicsi. A lakossági fogyasztók gyakran találkoznak érthetetlen számlakövetelésekkel és kikapcsolási fenyegetettséggel.

A szakpolitikánál megfigyelhető a teljes „behódolás” az európai uniós követelményrendszernek. A nemzeti érdekek másodlagosak, gyakran figyelmen kívül maradnak. Az Energia Hivatal és a Verseny Hivatal és az illetékes minisztériumok között elsősorban a fenti kérdésben van összhang. Az atomerőmű fejlesztésre parlamenti döntés született.

Az elmúlt két évtized főleg a privatizáció és liberalizáció iránytévészéről szólt. Ezek a doktrínák

veszteséget okoztak a villamosenergia-szolgáltatás terén, az elszabadult árak pedig súlyos károkat okoztak a gazdaság egész területén és a lakosság körében egyaránt.

A közszolgáltatásban dolgozók helyzete az elmúlt időszakban ellentmondásosan alakult. A fent említett két szektorban – nem utolsósorban az erős szervezettség, szakszervezeti jelenlét miatt – a munkavállalók jövedelme az átlag felett nőtt, jelentősek továbbá a béren kívüli juttatások is (menetkedvezmény, kedvezményes ártarifa). A korábbi jelentős leépítéseket (a vasúti közlekedésben 20 év alatt 1/3-ra csökkent a létszám) követően a munkavállalók létszáma és helyzete mára megközelítően stabilizálódott.

Mindkét ágazatban a liberalizáció és a technikai fejlődés miatt jellemző volt az állandó átszervezés, a kiszervezés, létszámleépítés és korengedményes nyugdíjazás.

A jövedelmi viszonyok magyar viszonylatban kedvezőnek mondhatóak, a szociális háló jelentős. A kollektív szerződéses lefedettség (ágazati kollektív szerződés) jelentős. Mindezek mögött jelentősen kvalifikált speciális munkavégzés húzódik meg, nehéz munkakörülmények és munkarend mellett.

A szakszervezetek Magyarországon egyedülállóan egységesen szervezettek, sőt a villamos energia iparban azonos konföderációba is tartoznak. Számos esetben bírálták a kormányzati döntéseket, időnként határozottan fel is léptek ezek ellen. A szakszervezetek álláspontja mindkét területen egyértelmű, a stratégiai cél röviden így foglalható össze: közszolgáltatás, közüzem, köztulajdon!

A közszolgáltatások egyik legingoványosabb területe az egészségügy

Megkülönböztető specialitása abból következik, hogy az egészséges élethez való jog egy alkotmányos alapjog, amit minden körülmények között, – azaz a finanszírozási körülményektől lényegében függetlenül – biztosítani kell, tehát az egészség védelme, megóvása, a betegek-betegségek gyógyítása és az egészség helyreállítása minden közszolgáltatáshoz képest prioritást kell, hogy élvezzen az értékek rangsorában. Ehhez képest hazánkban több évtizede az ágazat többé-kevésbé a „maradvány elv” alapján jut forrásokhoz a társadalmi újraelosztás mechanizmusa során.

Kiterjedtségét tekintve is a legszélesebb szolgáltatási terület, hiszen az egészségügy a társadalom valamennyi tagjának nyújt közszolgáltatást a fogantatástól élete folyamán át élete végéig.

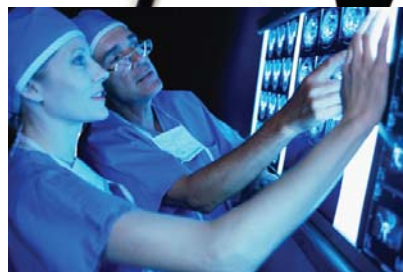
Az egészségügyi közszolgáltatás részben, vagy egészben az államháztartás terhére finanszírozott egészségügyi szolgáltatás. A finanszírozási modellek Európában változatos képet mutatnak, kezdve az állami rendszerektől (Nagy-Britannia), az adóbevételekből finanszírozott (skandináv államok) megoldásokon át, a tisztán társadalmi egészségbiztosítási elven működő modellig (az általunk jelenleg alkalmazott rendszer ez utóbbihoz közelít, de jelentős szereppel bír az adóbevételekből történő kiegészítés is).

Az egészségügyi közszolgáltatást az Európai Unióban számos dokumentum és program határozza meg. Tekintettel azonban arra, a közös piac működése szempontjából korábban ez kevésbé volt jelentős, mint a gazdasági szolgáltatások területe, a közösségi szabályozás hatóköre szűkebb és kevésbé jelentős.

Természetesen a hazai szabályozás lényegesen kiterjedtebb, az egészségügy érthető módon az egyik leginkább szabályozott közszolgáltatás, aminek különága a finanszírozásra vonatkozó normák gyűjteménye (OEP).

Az egészségügyi tevékenység liberalizációja jelentősen elmarad a fentebb említett két ágazatétól, ugyanakkor nem volt mentes az elmúlt időszakban a privatizációtól, jelenleg az egészségügyi közszolgáltatásban a magántulajdon részaránya kb. 25-30%, ami jelentős eltérést mutat az egyes területeken (alapellátás, gyógyszer kereskedelem, fekvőbeteg ellátás).

Az elmúlt 20 évben az egészségügyi közszolgáltatást nyújtók, az egészségügyi intézmények a döntő többségű állami-önkormányzati tulajdonból átalakultak részben vagy egészben magán-, illetve külföldi tulajdonba. A kiszervezések vagy más működtetési formába való átkerülések történhettek úgy is, hogy az adott önkormányzat létrehozott egy kiemelten közhasznú nonprofit kft-t és így működteti az egészségügyi közszolgáltatást (ez esetben az egészségügyi közintézmény jellege nem változik), de megjelentek kimondottan az intézményi ellátás működtetésére alakult magánvállalkozások is. Mindkét formára jellemző

– és ez általában másutt nem, vagy nem ilyen mértékben jellemzi a közszolgáltatások működtetését –, hogy a szabályozás nem szektor semleges, a kiszervezett ellátók és az egészségügyi vállalkozások versenyhátrányban vannak (részben ez az ok vezetett az elmúlt időszakban időnként látványos visszavonulásukhoz).

A kiszámíthatatlan és folyton változó finanszírozási szabályzók negatív hatását naponta érzik az egészségügyben szolgáltatást nyújtók, a rendszer fenntarthatósága erősen megkérdőjelezhető, miközben a folyamatosan újrakeletkező működési krízisek is lassan megszokottá váltak.

Miközben az egészségügyi közszolgáltatás költségeinek emelkedése megállíthatatlan folyamat, ezek valódi áráról nem jelennek meg adatok sem a médiában, sem a finanszírozásban. Ezzel együtt évtizedek óta az érték alatti finanszírozás a jellemző, legutóbb a konvergencia program végrehajtása következtében került sor jelentős forráskivonásra.

Az ún. kettős finanszírozás (egyrészt az önkormányzatok feladata a tárgyi feltételek biztosítása, másrészt a központi finanszírozás biztosítja a folyamatos működést) sajátosságai is kiszervezések irányába terelik az egészségügyet. A jelenlegi finanszírozási feltételek mellett folyamatosan nőnek az adósságok, a központi (OEP) finanszírozás – nem utolsó sorban a teljesítmény volumen korlát miatt – nem fedezi a szolgáltatás nyújtásakor felmerülő költségeket, és nem tar-

talmazza az amortizációt, sem az általános forgalmi adót.

A kiszervezett intézetek fokozatosan többkisebb gazdasági egységre bomlanak, így javítva az adott „fő intézet” továbbműködési-túlélési esélyeit. Az érték alatti finanszírozás megoldása halaszthatatlan feladat, melyet egyedül az intézetek nem tudnak megoldani. Kiszámítható, a valós bekerülési értéket figyelembevevő finanszírozás szükségése.

Megkezdődött ugyanakkor egy ezzel ellentétes irányú, integrációs folyamat is (Állami Egészségügyi Központ), ami valószínűleg a kitörés egyik lehetséges iránya lehet.

Az egészségügyi közszolgáltatást végzők között a különböző jogszabályi kötöttségek miatt nem beszélhetünk igazi versenyről. Verseny jelenleg csak a magán szolgáltatók között lehet, akik áraikat saját maguk határozzák meg és nem befolyásolja működésüket az állam által biztosított finanszírozás. Ezen a területen ugyanakkor gyenge a hatósági és a fogyasztóvédelmi kontroll (fogászat).

A fent említett kiszervezési folyamatot a munkavállalók hátrányosan élik meg, egy részük nem vállalja fel az ebből eredő bizonytalanságot a közalkalmazotti státusz viszonylagos biztonsága helyett. Jellemző, hogy mire egy adott intézményt elér a kiszervezési folyamat, már dolgozói egy részétől a költségcsökkentés érdekében megvált, illetve az is jellemző, hogy a hiányzó egészségügyi munkavállalókat szakképzetlenekekkel pótolják.

Az ágazat veszteségeit legnagyobb mértékben a humán erőforrások tekintetében szenvedte el, jelentős a szakképzett dolgozók elvándorlása, az alapellátásban jelentős az előregedés mértéke, a munkavállalók jövedelmi helyzete katasztrofális.

A közszolgáltatások közül a közoktatás különösége abban áll, hogy igénybevétele mind az Alkotmány (70./F § (2)), mind az azt részletező 1993. évi LXXIX. törvény 6. §-a szerint kötelezően igénybeveendő szolgáltatás. Ennek következtében **a tankötelezett, illetve az érte felelős személy – szülő, gondviselő jogilag elmarasztalható, amennyiben nem teljesíti/nem gondoskodik teljesítéséről.**

A közoktatás – a tizennyolc éves tankötelezettség miatt – felöleli az iskola-előkészítő oktatást, az általános alapfokú, az általános középfokú oktatást, illetve a szakképzést 18 éves korig.

A közoktatást szolgáltató intézményrendszer alapvetően állami/önkormányzati, részben magánfenntartású. Az állam központi forrásból normatív alapon biztosítja a költségek egy részét, a kiadások fennmaradó hányadát a fenntartó saját bevételből, központi címzett támogatásból, illetve pályázati alapon fedezi.

Az utóbbi években a finanszírozás áttolódik – a normatívák jelentős csökkentése miatt – a három utóbbi forrás igénybevételei kényszerére. Ezzel egyrészt – a bázis csökkenése miatt – a feladatellátás-finanszírozási elv (új forrás bevonása nélkül) nagyobb szerepet kap, másrészt az úgynevezett puha kormányzás szerepe jelentősen megnőtt.

A fent említett folyamat az úgynevezett rejtett privatizációt erősíti, amelynek bizonyítéka, hogy a nem állami/nem önkormányzati fenntartású intézmények száma folyamatosan növekszik, miközben az előbbieké jelentősen csökken.

A folyamat két módon megy végbe: egyrészt új, nem állami/nem önkormányzati fenntartású intézmények létesülnek, másrészt az önkormányzatok forráshiány miatt adják más fenntartásba intézményeiket.

Az oktatási intézmények bezárásával, összevonásával a szolgáltatáshoz való hozzáférés is egyre egyenlőtlenebb, mind a nagyvárosok, de elsősorban a kistélepülések tekintetében.

A lenti táblázat mutatja a közoktatás mennyiségi mutatójának csökkenését, míg az előző

Intézménytípus	feladat-ellátási helyek száma					
	2001/2002			2008/2009		
	Állami/önkormányzati	Egyházi	Egyéb	Állami/önkormányzati	Egyházi	Egyéb
Gimnázium	448	88	143	432	111	294
Szakközépiskola	677	27	187	555	42	311
Szakiskola	401	20	70	361	32	193
Óvoda	4353	89	191	3992	141	222
Általános iskola	3611	150	91	3007	213	143
Összesen	9490	374	682	8347	539	1163

pontban leírtak nyilván rontják a tanulónak juttatott minőséget. Ez utóbbi abból a szempontból jelentős, hogy míg a munkavállalók terhei nőttek, addig – nem az ő hibájukból, hanem a rendszer működésének következtében – kevesebb idő és figyelem juthat egy gyermekre.

A közoktatás tekintetében a szabályzók folyamatosan – néha évente többször – változnak.

A változás egyik fontos szűkítő eleme egyrészt az, hogy csökkentették a diákok intézményben töltendő kötelező idejét, másrészt felemelték a pedagógusok kötelező óraszámát. Mindkét módosítás alapvető oka és következménye a központi pénzügyi támogatás jelentős – több tízmilliárd forintos csökkenése.

Az óvodai csoportlétszámok és az osztálylétszámok folyamatos növekedéséhez, valamint a korábban térítésmentesen igénybe vehető szolgáltatások csökkenéséhez vezetett ez a folyamat. Az osztálylétszámok növekedése mellett csökkent a csoportbontások száma, valamint a nem kötelező, de korábban meglevő tanórán kívüli tevékenységek is szűkültek. Ezek pedig azok számára okoznak nehézséget, akik nem tudják kiváltani a család vagy más szolgáltatók által a megjelenő hiányt a gyermek oktatása, nevelése, szocializációja tekintetében. Ez végeredményben a nehéz szocio-kulturális környezetben élőknek árt leginkább, csökkentve az esélyegyenlőség megvalósításának lehetőségét. A folyamat napjainkban is tart.

A bevezetőben említett különösséget az is erősíti, hogy a közoktatást mint közszolgáltatást közvetlenül igénybe vevő, azaz a gyermek, csak korlátozottan jogképes mind érdekeit, mind a saját kötelezettsége teljesítésnek elmaradását illetően. Ennek következtében a „szolgáltató intézmény” és az igénybevevő közti érdekviták több esetben rendezetlen, sokszor erőszakos módon nyernek megoldást. A szabályzók ehhez nem adnak segítséget a szolgáltatóknak. Nem segítően, hanem – az esetek túlnyomó többségében – adminisztratív szankciókkal, büntetéssel avatkozik

be a központi- illetve a helyi kormányzat, tovább mélyítve a finanszírozási és szervezeti problémák okozta nehézségeket.

A közszolgáltatások tekintetében az elmúlt két évtizedben jelentős feszültségek, megoldatlan ellentmondások halmozódtak fel. Szükséges tehát, hogy a kérdések egy átfogó felülvizsgálat keretében újrafogalmazódjanak, és az elkerülhetetlen gazdaságpolitikai paradigmaváltás mellett, ezen a területen is szemléletváltozás következzen be.

*Szerzők: Dr. Szabó Imre,
Gál Rezső (villamos energia ipar),
Kerpen Gábor (közoktatás)
és Fekete Valéria (egészségügy)*

LIGA Harsona

**A Független Szakszervezetek
Demokratikus Ligájának lapja**

Ingyenes kiadvány
– Megjelenik negyedévente

ISSN 1585-9258

Felelős kiadó: **Gaskó István**, a LIGA elnöke

Szerkesztőség címe:
Budapest, Ajtósi Dürer sor 27/A.
Tel.: 321-5262, Fax: 321-5405
E-mail: info@liganet.hu

Felelős szerkesztő: **Fiedler Péter**

Lapterv, tipográfia és nyomás:
Filmhíradó Mozgóképműhely
és Nyomda Kft. www.karolyireklam.hu

Megjelenik 10.000 példányban

A Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvány 2010. évi pályázatai

Üdülési Csekk

A MIÉNK

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvány a szociálisan hátrányos helyzetű személyek részére üdülésük, pihenésük, rekreációjuk elősegítése érdekében az alábbi pályázatokat hirdeti meg:

Pályázat megnevezése	Támogatási keret
Ezüst nyár – Nyugdíjasok részére	1 500 millió Ft
Esély a pihenésre – Fogytékossággal élő személyek részére	300 millió Ft
Szolidaritás – Munkavállalók részére	1 300 millió Ft
Vakációs Program – Szakiskolai tanulók részére	100 millió Ft

A pályázat teljes szövege, valamint a kérelem benyújtásához szükséges „PÁLYÁZATI ADATLAP 2010” a www.udulesicsekk.hu alapítványi honlapról tölthető le.

A pályázatok benyújtásának határideje:
2009. december 1 – 2010. január 31.

SZÁLLÁS ÉS HOZZÁ KAPCSOLÓDÓ
EGYÉB SZOLGÁLTATÁSOK

ÉTKEZÉS

UTAZÁSI
SZOLGÁLTATÁSOK

VONATUTAK

BUSZUTAK

HAJÓUTAK

SÉTAREPÜLÉS

AUTÓPÁLYADÍJ

KULTURÁLIS
SZOLGÁLTATÁSOK

MOZIJEGYEK

EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS,
BETEGSÉGMEGELŐZÉS

FÜRDŐ ÉS USZODAI
SZOLGÁLTATÁSOK

SPORT ÉS SZABADIDŐ
SZOLGÁLTATÁSOK

ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTI
BELÉPŐK

KÖLCSONZÉS

BELFÖLDI
UTASBIZTOSÍTÁS

INTERNET ELŐFIZETÉS

PLUSZ
KERESSE
A PLUSZ SZOLGÁLTATÁST
NYÚJTÓ HELYEKET!

MILYEN SZOLGÁLTATÁSOKÉRT FIZETHET ÜDÜLÉSI CSEKKEL?

Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvánnyal, illetve ennek háttérintézményével szerződésben lévő több mint 12000 szolgáltatónál használható fel.

Az elfogadóhelyeket a helyszínen matrica jelzi, Üdülési Csekk ELFOGADÓHELY jelzéssel.
Az elfogadóhelyek címlistája megtalálható a www.udulesicsekk.hu honlapon.

